

Česká republika
USNESENÍ
Ústavního soudu

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Jana Musila, soudce Vladimíra Kůrky a soudce zpravodaje Jaroslava Fenyka o ústavní stížnosti stěžovatele nezl. D. R., zastoupeného matkou M. P., právně zastoupeného JUDr. Markétou Soukupovou, advokátkou se sídlem J. Průchy 1915, Most, směřující proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 18. 11. 2013, č.j. 53 Co 348/2013-103, takto:

Ústavní stížnost se odmítá.

Odůvodnění:

I.

Ústavnímu soudu byla dne 18. 2. 2014 doručena ústavní stížnost, která směřuje proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 18. 11. 2013, č.j. 53 Co 348/2013-103.

Stěžovatel byl rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 18. 11. 2013, č.j. 53 Co 348/2013-103, svěřen do střídavé výchovy rodičů, a to tak, že - s výjimkou letních prázdnin a vánočních svátků - bude stěžovatel týden ve výchově matky a týden ve výchově otce, vždy od pátku 17.00 hodin do následujícího pátku 17.00 hodin; k předávání bude docházet tak, že nezletilého si otec vyzvedne v místě bydliště matky a matka v bydlišti otce.

Stěžovatel se domnívá, že tímto postupem Městského soudu v Praze bylo hrubě zasaženo do jeho ústavních práv, a to do jeho práva na soudní a jinou právní ochranu, když Městský soud v Praze zcela nečekaně rozhodl o střídavé výchově stěžovatele, ačkoli Obvodní soud pro Prahu 10, jakožto soud 1. stupně, střídavou výchovu vyloučil, neboť nebyly splněny podmínky pro nařízení střídavé výchovy.

Stěžovatel v ústavní stížnosti namítá, že Obvodní soud pro Prahu 10 ani Městský soud v Praze nepřibraly znalce z oboru pedopsychologie, který by zkoumal, zda je střídavá výchova v zájmu stěžovatele, ačkoli byl důkaz znaleckým posudkem jeho matkou navržen. Střídavá výchova tak byla nařízena pouze na základě výsledku matky, otce a prarodičů stěžovatele ze strany jeho otce, aniž by byl patřičně zkoumán zájem stěžovatele na střídavé výchově. Z provedeného dokazování je přitom dle stěžovatele zřejmé, že o stěžovatele pečovala neustále od jeho narození dosud pouze jeho matka, ke které tak má silnou citovou vazbu a která pro něj čerpá rodičovskou dovolenou, aby se mohla plně věnovat jeho výchově, zatímco jeho otec byl velmi pracovně zaneprázdněn a o stěžovatele nejevil přílišný zájem. Městský soud v Praze podle tvrzení stěžovatele svěřil stěžovatele do střídavé výchovy jeho rodičů z toho důvodu, že otec uváděl, že o stěžovatele jsou schopni starat se jeho prarodiče, tj. otec a matka stěžovatelova otce. Městský soud v Praze tak dal dle názoru stěžovatele přednost prarodičovské výchově namísto rodičovské výchovy, čímž bylo narušeno právo stěžovatele na rodičovskou výchovu.

Dále bylo dle názoru stěžovatele zasaženo do jeho práva na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí. Stěžovatel je osobou ve věku 2,5 let. Bydliště otce stěžovatele je v Karlových Varech, současné bydliště matky a stěžovatele je v Mostě. Nezletilý stěžovatel uvádí, že střídavou výchovou ztratí veškeré rodinné zázemí a pocit jistoty, neboť bude neustále na cestách mezi otcem a matkou, přičemž s ohledem na věk stěžovatele se jedná o zasažení do jeho práva zakotveného v článku 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

Dle stěžovatele je zřejmé, že pokud soud nemůže schválit dohodu rodičů o střídavé výchově, ale měl by o střídavé výchově rozhodnout, tj. rozhodnout proti názoru jednoho z rodičů, protože rodiče se na svěřeni do střídavé výchovy nemohou dohodnout, pak toto rozhodnutí je jen stěží v zájmu dítěte. Jestliže jde o dítě nižšího věku, které se samo k této otázce nemůže vyjádřit, pak rozhodnutí o střídavé výchově je dle názoru stěžovatele v příkrém rozporu s jeho zájmem jako zájmem dítěte, nota bene pokud nebyl vypracován ani znalecký posudek

zkoumající výchovné schopnosti rodičů a zájem stěžovatele na střídavé výchově a jeho osobnost. Stěžovatel uvádí, že v daném případě Městský soud v Praze nezjišťoval jeho názor na střídavou výchovu vůbec, nijak nebyla zkoumána jeho osobnost ani vztah k jeho oběma rodičům.

II.

Ústavní soud je dle čl. 83 Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") soudním orgánem ochrany ústavnosti a tuto svoji pravomoc vykonává mimo jiné tím, že ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [srov. též ustanovení § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Není však součástí soustavy obecných soudů a není ani povolán k instancnímu přezkumu jejich rozhodnutí; směřuje-li ústavní stížnost proti rozhodnutí obecných soudů, není proto samo o sobě významné, je-li namítána jeho věcná nesprávnost. Pravomoc Ústavního soudu je založena výlučně k přezkumu rozhodnutí z hlediska dodržení ústavněprávních principů, tj. toho, zda v řízení (a posléze rozhodnutím v něm vydaným) nebyla dotčena ústavně zaručená práva účastníků, zda řízení bylo vedeno v souladu s těmito principy a zda lze řízení jako celek pokládat za spravedlivé.

Ústavní soud předesílá, že v § 43 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), je rozeznávána zvláštní kategorie návrhů, a to návrhy zjevně neopodstatněné. Tímto ustanovením dává zákon Ústavnímu soudu v zájmu racionality a efektivity jeho řízení pravomoc posoudit "přijatelnost" návrhu před tím, než dospěje k závěru, že o návrhu rozhodne meritorně nálezem. V této fázi řízení je zpravidla možno rozhodnout bez dalšího jen na základě obsahu napadených rozhodnutí orgánů veřejné moci a údajů obsažených v samotné ústavní stížnosti, případně ze spisu obecného soudu.

Ústavní soud vzal v úvahu všechna stěžovatelem předložená tvrzení, zvážil obsah ústavní stížnosti napadeného rozhodnutí a příslušného spisového materiálu a dospěl k závěru, že stížnost je návrhem zjevně neopodstatněným.

Ústavní soud také zvážil skutečnost, že svým rozhodnutím o ústavní stížnosti nezletilého stěžovatele zastoupeného matkou může ovlivnit nejen zájmy nezletilého stěžovatele, ale také obou rodičů. Vzhledem k tomu, že Ústavní soud z důvodů dále uvedených shledal ústavní stížnost stěžovatele jako zjevně neopodstatněnou, nepovažoval za potřebné ustanovit nezletilému stěžovateli opatrovníka, neboť ustanovení opatrovníka nezletilému stěžovateli by nebylo nijak způsobitelné tuto neopodstatněnost zvrátit a jeho povolání pro řízení před Ústavním soudem by tak bylo pouhým formalismem (obdobně usnesení sp. zn. IV. ÚS 2965/12 ze dne 3. 9. 2012 nebo usnesení sp. zn. III. ÚS 2235/13 ze dne 8. 8. 2013, všechna rozhodnutí dostupná na <http://nalus.usoud.cz>).

III.

Ústavní soud se k problematice tzv. střídavé výchovy vyjadřoval již v celé řadě svých rozhodnutí. Ustálená rozhodovací praxe je přitom taková, že v rodinněprávních věcech Ústavní soud zasahuje jen v případech skutečně extrémních; je tomu tak zejména proto, že svěřením nezletilého dítěte do výchovy jednomu z rodičů či do jejich střídavé výchovy je výsledkem hodnocení důkazů provedených obecnými soudy v pravomocně skončeném řízení. Při rozhodování o svěřením nezletilého dítěte do výchovy konkrétního rodiče či jeho svěřením do střídavé výchovy je především na obecných soudech, aby při svém rozhodování vyšly z individuálních okolností každého případu a zohlednily, zda jsou splněny podmínky umožňující svěřením dítěte do střídavé péče rodičů.

Kritériem pro svěřením dítěte do střídavé výchovy přitom není přání konkrétního rodiče, nýbrž především zájem dětí (srov. čl. 3 Úmluvy o právech dítěte), který musí být při rozhodování obecných soudů prioritním hlediskem. Soudy se při rozhodování zároveň musí snažit nalézt takové řešení, které nebude omezovat ani právo rodiče zaručené v čl. 32 odst. 4 Listiny, přičemž zájem dítěte vyžaduje, aby na jeho výchově participovala nejen matka, ale také otec, který se nezastupitelným způsobem podílí na jeho postupně se vyvíjející životní orientaci (srov. nález sp. zn. II. ÚS 554/04 ze dne 11. 5. 2005). Zájemem dítěte tedy nepochybně je, aby, jsou-li pro to splněny podmínky, bylo v péči obou rodičů (viz např. nález sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. 2. 2010). Střídavou výchovu je pak třeba chápat jako snahu o co nejúplnější naplnění práva dítěte na oba rodiče, pokud spolu oba rodiče nežijí, neboť tato forma výchovy umožňuje dítěti nejen zachování fungujících vztahů s oběma rodiči, ale rovněž mu umožňuje zůstat součástí běžného každodenního života obou rodičů (viz usnesení sp. zn. II. ÚS 437/14 ze dne 18. 3. 2014).

IV.

Pokud jde o námitku stěžovatele, že Městský soud v Praze o střídavé výchově rozhodl zcela nečekaně, jelikož Obvodní soud pro Prahu 10 jakožto soud 1. stupně střídavou výchovu vyloučil, k této musí Ústavní soud uvést následující. Jak vyplývá z ustálené judikatury Ústavního soudu (viz např. nález ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. I. ÚS 3844/12 nebo usnesení II. ÚS 4160/12 ze dne 23. 4. 2013), o nepředvídatelné rozhodnutí se jedná tehdy, pokud soud rozhodne způsobem, který účastníci řízení nemohli s ohledem na dosavadní průběh řízení očekávat, v důsledku čehož neměli ani možnost se k názoru soudu vyjádřit a tento názor tím zvrátit.

O takovém rozhodnutí však v nyní posuzovaném případě hovořit nelze. Poukázat je třeba především na skutečnost, že otec stěžovatele se již dne 19. 3. 2013 v řízení před soudem prvního stupně vyjádřil k návrhu matky na úpravu výchovy a výživy nezletilého a na úpravu styku s nezletilým tak, že navrhl, aby byl nezletilý svěřen do střídavé výchovy obou rodičů. Poté co Obvodní soud pro Prahu 10 rozhodl tak, že se nezletilý svěřuje do výchovy matce, otec nezletilého v rámci odvolání požadoval, aby změnou napadeného rozhodnutí byla upravena střídavá výchova nezletilého. Ze spisového materiálu a z rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 10 a Krajského soudu v Praze pak vyplývá, že matka stěžovatele měla na tento návrh možnost reagovat a také na něj reagovala. Zjištění, který výchovný model je v zájmu nezletilého a zda jsou v daném případě splněny zákonné podmínky pro svěřeni nezletilého do střídavé výchovy, tak bylo předmětem dokazování provedeného jak před soudem prvního, tak i druhého stupně.

Pouhá skutečnost, že odvolací soud (na rozdíl od soudu prvního stupně) dospěl k závěru, že zde jsou splněny zákonem stanovené podmínky pro svěřeni nezletilého do střídavé výchovy obou rodičů a že tento výchovný model je rovněž v zájmu nezletilého, tak s ohledem na výše uvedené v konkrétním případě nemůže být skutečností, jež by mohla založit závěr o nepředvídatelnosti rozhodnutí odvolacího soudu.

K námitce stěžovatele, že Obvodní soud pro Prahu 10 ani Městský soud v Praze nepřibraly znalce z oboru pedopsychologie, který by zkoumal, zda je střídavá výchova v zájmu stěžovatele, ačkoli byl důkaz znaleckým posudkem jeho matkou navržen, Ústavní soud připomíná, že proces dokazování je v souladu s principem nezávislosti soudů ovládan mimo jiné zásadou volného hodnocení důkazů. Proto obecné soudy samy rozhodují, které skutečnosti jsou k dokazování relevantní a které z navržených, případně i nenavržených, důkazů provedou, případně zda a nakolik se jeví nezbytné či žádoucí dosavadní stav dokazování doplnit, které skutečnosti mají za zjištěné a které dokazovat netřeba (viz usnesení sp. zn. I. ÚS 4609/12 ze dne 11. 11. 2013). Bylo tedy pouze na úvaze soudu, zda je s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu a věk stěžovatele vhodné zjišťovat názor nezletilého dítěte přímo, prostřednictvím orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo znaleckým posudkem.

V této souvislosti je třeba označit za pochybení Městského soudu v Praze, že se v odůvodnění svého rozhodnutí nevypořádal s tím, proč se rozhodl matkou stěžovatele navrhovaný důkaz znaleckým posudkem neprovést. Ze spisového materiálu však lze dovodit, že se pro tento postup rozhodl poté, co se ztotožnil s názorem kolizního opatrovníka stěžovatele, který v řízení před soudem prvního stupně uvedl, že tento návrh neshledává s ohledem na věk dítěte důvodným a potřebným (č.l. 54 spisu). Odvolací soud, jak je dále uvedeno podrobněji, považoval návrh na provedení tohoto důkazu, který se opíral o údajné charakterové vady otce dítěte, za zjevně neopodstatněné, sám provedl dokazování výsledkem a hodnocením osoby otce před soudem a tyto námitky tak eliminoval bez potřeby provedení znaleckého posudku (č.l. 105 spisu).

Pokud jde o námitku stěžovatele, že Městský soud v Praze rozhodl proti zájmu dítěte, když nezletilého svěřil do střídavé výchovy rodičů navzdory jeho nízkému věku a za situace, kdy tento výchovný model není výsledkem dohody obou rodičů, zde musí Ústavní soud uvést, z rozsudku Městského soudu v Praze je patrné, že při svém rozhodování věnoval nejlepšímu zájmu dítěte potřebnou pozornost a své závěry v tomto ohledu také přiměřeně odůvodnil. Skutečnost, že Městský soud v Praze nevyžadoval vyjádření nezletilého k věci, jistě nelze s ohledem na věk nezletilého vnímat jako pochybení, když dítě ve věku dvou a půl let může být jen stěží schopno formulovat své názory ohledně způsobu své výchovy.

V souvislosti s nejlepším zájmem dítěte pak Městský soud v Praze zdůraznil, že nijak nepochybuje o výchovných kvalitách matky, ale zároveň uvedl, že má-li se nezletilý zdárně vyvíjet, potřebuje k tomu intenzivní výchovné působení ze strany obou rodičů, od nichž se vyžaduje, aby byli schopni rozumné společné komunikace a spolupráce, aby mohly být co nejlépe zajištěny potřeby nezletilého. Městský soud v Praze zohlednil také vzdálenost bydlišť obou rodičů, když uvedl, že to byla matka nezletilého, která se s ním odstěhovala do Prahy (i když stěžovatel v ústavní stížnosti uvádí, že současně bydliště matky a stěžovatele je v M.), a to i přes to, že jí otec nabízel možnost pronájmu bytu v Karlových Varech a byl ochoten náklady na bydlení matky dítěte hradit. Dále dovodil, že se jedná o vzdálenost přijatelnou, kterou již nezletilý často absolvoval i za původního výchovného modelu. Ve svém rozhodnutí se věnoval také otázce věku nezletilého, když zdůraznil, že byla

zachována pevná citová vazba nezletilého k jeho otci a prarodičům a nezletilý může být díky střídavé péči vychováván v prostředí, ve kterém vyrůstal a v blízkosti prarodičů, kteří jsou pro jeho život také nezastupitelní. Posoudil také osobu otce dítěte, když konstatoval, že se jeví jako kvalitní rodič, o výchovu nezletilého jeví eminentní zájem, přizpůsobil si pracovní dobu tak, aby s nezletilým mohl trávit co nejvíce času, je schopen zabezpečit všechny jeho potřeby, včetně kvalitního bydlení a uznává matku jako rodiče nezletilého a kladně hodnotí také její péči o něj. Městský soud v Praze dále akcentoval východu střídavé výchovy v podobě pravidelného režimu, který nezletilému tento způsob výchovy poskytne, a uzavřel, že střídavá výchova rodičů se jeví být v zájmu nezletilého, protože intenzivní výchovný vliv obou rodičů, kterého by se nezletilému mělo touto formou výchovy dostat, by měl do značné míry vyvážit ztrátu úplného rodinného prostředí.

Ústavní soud pak způsob, kterým odvolací soud vymezil zájem nezletilého stěžovatele, považuje za dané situace za ústavně konformní. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí vyplývá, že soud se danou věcí řádně zabýval, rozvedl, jakými úvahami se při svém rozhodování řídil a své rozhodnutí logicky, srozumitelně a přezkoumatelným způsobem odůvodnil. Pokud stěžovatel očekává, že Ústavní soud podrobí napadené rozhodnutí dalšímu, v podstatě instančnímu, přezkumu, je namístě připomenout, že co do námitek proti skutkovým zjištěním a proti hodnocení obecnými soudy provedených důkazů, Ústavní soud, vzhledem ke svému postavení vůči soudům obecným, není zásadně oprávněn zasahovat, a to i kdyby mohl mít za to, že přílehavější by bylo hodnocení jiné. Důvodem k jeho zásahu je až stav, kdy hodnocení důkazů a tomu přijaté skutkové závěry jsou výrazem zjevného faktického omylu či logického excesu; zpravidla teprve tehdy lze mít za to, že bylo dosaženo ústavněprávní roviny problému (viz usnesení sp. zn. III. ÚS 1486/10 ze dne 2. 9. 2010). Takové pochybení však Ústavní soud v napadeném rozhodnutí neshledal.

Závěrem si Ústavní soud dovoluje poznamenat, že jakkoliv mohou být obecné soudy při úpravě styku rodičů a dětí vedeny těmi nejlepšími úmysly, není v jejich silách, aby bez patřičné snahy obou rodičů vytvořily dítěti zcela harmonické výchovné prostředí, jelikož toto se vždy primárně odvíjí od vztahů mezi rodiči. Této své zodpovědnosti by si tedy rodiče měli být vědomi a tomu by také měli přizpůsobit své vzájemné vztahy při hledání kompromisního řešení k vytvoření ideálního výchovného prostředí pro své dítě.

Nad rámec uvedené argumentace pak Ústavní soud uvádí, že pokud má matka stěžovatele za to, že střídavá péče je pro stěžovatele zcela nevhodná a toto Ústavnímu soudu dokládá výsledky zprávy z psychologického vyšetření ze dne 4. 3. 2014, nic jí nebrání v tom, aby se s těmito skutečnostmi obrátila na obecný soud, který, pokud dojde k závěru, že je to potřebné, může péči o dítě upravit jinak.

V.

Ústavní soud uzavírá, že obecný soud se vypořádal s okolnostmi podstatnými pro posouzení věci, příslušné právní normy interpretoval a aplikoval ústavně konformním způsobem a své rozhodnutí přiměřeně odůvodnil. Kvalifikované pochybení, jež by bylo způsobilé zapříčinit porušení stěžovatelem namítaných práv, Ústavní soud nezjistil.

Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnost odmítl jako návrh zjevně neopodstatněný podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu, a to mimo ústní jednání a bez přítomnosti účastníků řízení.

Poučení: Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 30. dubna 2014

Jan Musil v. r.
předseda III. senátu Ústavního soudu